

12. Els bastiments menors segons la forma (II). Primera gran divisió: dispositius de surabilitat individual que mantenen la persona parcialment immersa

12.1. DEFINICIÓ

Tal com hem indicat en l'apartat 11.2, s'ha atorgat un codi a cadascun dels cossos surants (que també hem convingut denominar, en sentit ampli, *bastiments menors*). Aquest codi consta de tres xifres, precedides quan escau de l'abreviatura *b. m.* ('bastiment menor'; vegeu la taula 7).

Els dispositius de surabilitat individual que mantenen la persona parcialment immersa poden ésser objectes naturals que la persona empra tal com els troba (com ara una branca arrencada), poden ésser objectes fets d'intent (com ara un rotlle salvavides) i poden ésser objectes fets amb alguna finalitat distinta de la d'anar per l'aigua (com una cambra de pneumàtic). D'altra banda, es poden classificar també en funció del contingut, ço és, es pot tractar d'objectes massissos, d'objectes buits de dins que no s'inflen i d'objectes buits de dins que s'inflen.

En qualsevol cas, de tots aquests objectes ens interessen aquells que serveixen per al salvament de naufrags, en què podem distingir els que únicament es poden agafar o cavalcar, d'una banda, i els que es poden més o menys fixar al cos o als braços, d'una altra, tal com veurem tot seguit.

12.2. CLASSIFICACIÓ DELS DISPOSITIUS DE SURABILITAT

D'acord amb el que hem dit suara, els elements que integren la primera gran divisió dels cossos surants que ens ocupa (D1) s'agrupen en dues divisions:

- divisió primera, *dispositius de suport* (D1 D1);
- divisió segona, *dispositius envoltants* (D1 D2).

En la taula 8 podem veure un fragment de la taula clau de classificació dels cossos surants corresponent als dispositius de surabilitat individual que mante-

nen la persona parcialment immersa. Conté les dues divisions d'aquesta gran divisió, per tal que els lectors puguin saber a quin grup pertany cada dispositiu.

TAULA 8. *Clau de la primera gran divisió de cossos surants: dispositius de surabilitat individual*

<i>D</i> <i>D</i> <i>d</i> <i>G</i> <i>G</i> <i>g</i> <i>S</i> <i>s</i> <i>s</i> <i>A</i>	<i>Denominació de la classe</i>
D1	DISPOSITIUS DE SURABILITAT INDIVIDUAL
d1	DISPOSITIUS DE SUPORT
d2	DISPOSITIUS ENVOLTANTS

LLEGENDA: D, gran divisió; d, divisió; d, subdivisió; G, gran grup; g, grup; s, subgrup; S, gran secció; s, secció; s, subsecció; A, gran apartat.

[D1 D1] **Dispositius de suport**

La divisió primera de la primera gran divisió agrupa els dispositius de suport, ço és, tots aquells objectes suradors que hom cavalca o a què hom s'enfila o agafa per tal de surar.

Aquesta divisió inclou sis elements: el *tronc d'arbre* (b. m. 001), la *canya gruixuda* (b. m. 002), el *manat de joncs* (b. m. 003), l'*odre inflat* (b. m. 004), la *post d'entrenament* (b. m. 005) i la *taula de salvació* (b. m. 006).

001 Tronc d'arbre. El tronc d'arbre és un cos massís. A qualsevol indret del món, un arbre o una branca arrencats han estat susceptibles de servir d'ajut a algú que neda o a una persona que ha caigut a l'aigua.

002 Canya gruixuda. Una canya gruixuda és un cos buit de dins. D'una canya gruixuda, es pot dir el mateix que del tronc d'arbre, però ni a les terres ni a les aigües catalanes no hi ha canyes gruixudes, car la que ho és més —la canya pròpiament dita (*Arundo donax*, L.)— no sol sobrepassar el gruix de les que fan de mànec d'escombra. Les canyes gruixudes a què ens referim són les de les diferents espècies de bambú (*Bambusa* sp.), i d'aquestes no n'hi ha ni a Europa ni a cap contrada de la mar Mediterrània. Noteu que el bambú ha tingut un paper importantíssim en les civilitzacions de l'Orient Llunyà, on moltes naus en són fetes (per exemple, el *tek pai* (un tipus de rai de bambú) de Taiwan (antigament, Formosa).

003 Manat de joncs. Quan diem «joncs», no solament volem fer referència a les diferents espècies del gènere *Juncus*, ans a qualsevulla mena de tija llarga i prima. És ben possible que un feix de vegetals així hagi estat emprat en aigües catalanes de manera més o menys ocasional en temps històrics o prehistòrics.

004 Odre inflat. Un odre inflat és un bot, o sia, un couro de cabra —o d'un altre animal— cosit i empegat. És possible que aquest dispositiu hagi estat emprat en les aigües catalanes, però no hi ha dades que ens ho confirmin.

005 Post d'entrenament. Aquest dispositiu, que popularment també s'anomena *planxa d'entrenament* o bé *suro*, és una post que empren en els entrenaments els nedadors de competició, per la qual cosa només s'usa en piscines. Per a utilitzar-lo, hom l'agafa amb les mans per tal de nedar només amb les cames.

006 Taula de salvació. La taula de salvació és qualsevulla post de nau a la qual s'agafa algú que naufraga per a evitar d'ofegar-se.

[D1 D2] *Dispositius envoltants*

La divisió segona de la primera gran divisió enclou els dispositius envoltants, ço és, objectes que hom se ceneix al voltant del cos o dels braços per surar.

Aquesta divisió és formada pels set elements següents: les *carabasses de nedar* (b. m. 007), el *bornoi* (b. m. 008), els *suros* (b. m. 009), la *cambrà de pneumàtic* (b. m. 010), la *guindola salvavides* (b. m. 011), el *rotlle salvavides* (b. m. 012) i l'*armilla salvavides* (b. m. 013). Cal dir, també, que el nombre d'elements que integra la primera gran divisió podria ésser molt més gran; però, per les característiques d'aquest treball, alguns de poc significatius han estat omesos.

007 Carabasses de nedar. Les carabasses de nedar són dues carabasses assecades i buidades que hom s'amarra a la cintura. A Catalunya, fins a mitjan segle xx, ha estat correntíssim l'ús d'aquest dispositiu entre banyistes que no sabien nedar. Generalment, es tractava de carabasses vinateres (fruits de la *Lagenaria vulgaris*, ser.). En molts dibuixos de Ricard Opisso i Sala (1880-1966) es veuen platges concorregudes amb banyistes que duen carabasses.

Per extensió, actualment hom anomena *carabasseta* o *bombolleta* les esferes o els cilindres d'extrem arrodonits de suro o poliestirè expandit que porten les criatures a l'esquena per banyar-se i per aprendre a nedar.

008 Bornoï. El bornoï és un enfilall de suros circulars, dels emprats en els arts de pesca, que hom es posa a la cintura per surar. L'ús d'aquest dispositiu ha estat sempre molt habitual a Catalunya per dos motius: la gran activitat pesquera del litoral català i el fet que en els comtats d'Empúries i de Girona hi hagi els boscs d'alzina surera (*Quercus suber*, L.) d'on es treu el millor suro del món. Hi havia qui, a més a més de posar-se un bornoï com a cinyell, se'n posava de petits com a braços.

Actualment, les criatures fan servir un parell de *braçals inflables* —anomenats també, simplement, *braçals*—, fets de plàstic, per a banyar-se i per a aprendre a nedar, segurament inspirats en els bornoïis.

009 Suros. Els suros són grans cinyells formats per enfilalls de pannes de suro paral·lelepípediques, que poden ésser considerats un perfeccionament del bornoï. Sembla que el seu ús no es generalitzà fins després de la Guerra d'Espanya. L'aparició dels dispositius inflables de plàstic ha fet que els suros s'emprin menys.

010 Cambra de pneumàtic. Popularment, també s'anomena *pneumàtic*. Les cambres de pneumàtic d'automòbil han estat emprades fins que els dispositius

inflables de plàstic —sovint amb formes d'oca o d'altres animals—, les han anat substituint. Tots aquests elements reben també, d'acord amb el *Diccionari de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans, la denominació genèrica de *flotadors*, que àdhuc es fa extensiva a qualsevol cos surant.

011 Guindola salvavides. La guindola salvavides —o, simplement, *guindola*— és un dispositiu format a base de taules de fusta i de panes de suro, amarrat al cap d'una corda molt llarga l'altre cap de la qual va fermat a bord. Les naus en duen de preparades a la popa per tal que hom les pugui gitar si una persona cau a l'aigua, perquè s'hi pugui aferrar i salvar-se. Les guindoles modernes duen un llumet que s'encén tot sol en caure a l'aigua.

012 Rotlle salvavides. El rotlle salvavides també s'anomena simplement *salvavides*, per bé que aquest nom també es fa servir per a designar qualsevol altre dels dispositius envoltants suara descrits. El rotlle salvavides és un rotlle de suro o d'una altra substància molt lleugera, recobert de lona, amb el qual, posat al voltant del cos per sota els braços, una persona que ha naufragat o que ha caigut a l'aigua pot esperar que la salvin sense necessitat de nedar. Els rotlles salvavides porten pintat el nom de la nau a la qual pertanyen i el nom del port de matrícula d'aquesta. Els rotlles salvavides porten pintat el nom de la nau a la qual pertanyen i el nom del port de matrícula d'aquesta, tal com podem veure en la fotografia 27, que mostra un rotlle salvavides del veler tonyinaire francès *Nébuleuse*, avarat per primer cop l'any 1949, reproduït en el número 228 de la revista *Le Chasse-Marée* (desembre 2010, p. 40).

013 Armilla salvavides. L'armilla salvavides és una armilla de lona que conté peces de suro o d'una altra substància molt lleugera i que va proveïda d'unes vetes amb les quals hom se la corda.

FOTOGRAFIA 27. Els rotlles salvavides acostumen a portar escrit el nom del bastiment al qual pertanyen.